

Syyteharkinnan joutuisuus

KANTELU

Kantelija on oikeuskanslerille 20.9.2022 ja 22.9.2022 osoittamissaan kanteluissa arvostellut Syyttäjälaitoksen Pohjois-Suomen syyttäjäalueen aluesyyttäjä A:n menettelyä tämän jättäessä 7.9.2022 syytteen nostamatta syyteoikeuden vanhentumisen johdosta kahdessa kunnianloukkausta koskevassa asiassa (dnro R 21/1954, päätökset nro 22/2977-2978).

SELVITYS

Aluesyyttäjä A on antanut menettelystään selvityksen. Apulaisvaltakunnansyyttäjä on antanut lausunnon, jonka oheen on liitetty Pohjois-Suomen syyttäjäalueen johtavan aluesyyttäjän ja apulaispäällikön lausunnot.

RATKAISU

Sovellettavat säännökset

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Syyttäjälaitoksesta annetun lain 9 §:n mukaan syyttäjän tehtävänä on huolehtia rikosoikeudellisen vastuun toteuttamisesta hänen käsiteltävänä olevassa asiassa tasapuolisesti, joutuisasti ja taloudellisesti asianosaisten oikeusturvan ja yleisen edun edellyttämällä tavalla.

Syyttäjälaitoksesta annetun lain 11 §:n 2 momentin mukaan valtakunnansyyttäjä voi ottaa itse ratkaistavakseen alaiselleen syyttäjälle kuuluvan asian tai määrätä alaisensa syyttäjän ajamaan syytettä, jonka nostamisesta hän on päättänyt.

Valtion virkamieslain 14 § 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä. Hänen on noudatettava työnjohto- ja valvontamääräyksiä.

Valtakunnansyyttäjän ohjeessa ([VKS 2016:4](#)) syyttäjän tehtävien kiireellisyydestä ja etusijajärjestyksestä on todettu, että yleisen joutuisuusvaatimuksen lisäksi syyttäjän tehtävien hoitamiseen liittyy myös monia erityisiä lakisääteisiä kiireellisyyssperusteita, joiden nojalla tietyt tehtävät on asetettava etusijalle muihin tehtäviin nähden. Ohjeessa todetaan, että myös syyteoikeuden vanhentumista koskeva rikoslain 8 luku sisältää syyttäjän tehtävissä huomioitavia määräaikoja koskevia säännöksiä. Vaikka niiden ensisijaisena tarkoituksena ei olekaan säännellä rikosasioiden käsittelyn kiireellisyyttä, saavat ne syyteoikeuden vanhentumisen lähestyessä kiireellisyyssperusteen luonteen ja velvoittavat syyttäjää asettamaan vanhentumisuhan alla olevan asian etusijalle muihin tehtäviinsä nähden.

Rikoslain 24 luvun 9 §:n mukaan kunnianloukkauksesta säädetty ankarin rangaistus on sakko-rangaistus.

Rikoslain 8 luvun 1 §:n 2 momentin 4 kohdan mukaan syyteoikeus vanhentuu, jollei syytettä ole nostettu kahdessa vuodessa, jos ankarin rangaistus enintään sakkoa.

Arviointi

Kanteluista koskeva asia oli tullut aluesyyttäjä A:n syyteharkintaan 15.3.2021. Epäiltyjen kunnianloukkausten tekoajat ovat olleet 31.12.2019 ja 29.1.2020. Syyteoikeus kunnianloukkauksesta vanhenee kahdessa vuodessa.

Asian tultua A:n syyteharkintaan vanhimman tutkittavana olleen teon syyteoikeuden vanhentumiseen on ollut aikaa yli 9 kuukautta. Asiaa syyttäjälle jaettaessa ei ole ollut perusteita kiinnittää erityistä huomiota syyteoikeuden vanhentumiseen. Syyteharkinta kesti hieman alle 18 kuukautta. A oli tehnyt 7.9.2022 päätökset jättää syytteet nostamatta epäillyistä kunnianloukkauksista, koska syyteoikeus oli vanhentunut.

Selvityksessään A on todennut pyrkineensä ratkaisemaan asioita saapumisjärjestyksessä huomioiden mahdollisuuksien mukaan kokonaiskäsittelyajan. Hän on kertonut syyteharkinnassaan olevien juttujen lukumäärän olleen koko ajan toista sataa ja asianhallintajärjestelmän puuttumisen aiheuttavan sen, että syyteharkinnassa olevien juttujen ikärakenteen seuranta ja hallinta on hyvin hankalaa. A on todennut, että edellä todetuista syistä johtuen hän ei valitettavasti riittävän ajoissa havainnut tähän asiaan liittyvää syyteoikeuden vanhentumisvaaraa. A on kertonut parhaansa mukaan noudattaneensa valtakunnansyyttäjän ohjetta tehtävien kiireellisyydestä ja etusijajärjestyksestä ottaessaan työjonosta asioita ratkaistavakseen.

Lisäksi A on todennut, että kun hän on selvitystä antaessaan käynyt uudelleen läpi esitutkintamateriaalia, niin on vaikuttanut siltä, että syyteoikeus ei ainakaan kaikkien asianomistajien osalta olisikaan vanhentunut. A ei ollut ratkaisuja tehdessään havainnut, että epäiltyjä kunnianloukkauksia sisältävät lähetykset olivat internetissä yleisön saatavilla vielä pitkään julkaisuajankohdan jälkeen.

Pohjois-Suomen syyttäjälueen johtava aluesyyttäjä ja A:n esihenkilönä toimiva apulaispäällikkö ovat lausunnoissaan tuoneet esille syyttäjälueen ruuhkautunutta työtilannetta ja A:n juttumääriä. Johtava aluesyyttäjä on viitannut A:n käsittelemien ja ratkaisemien rikosasioiden määriin ja todennut hänen olevan erittäin nopea ja tehokas ratkaisija.

Apulaisvaltakunnansyyttäjä on lausunnossaan todennut, että vuodesta 2020 alkaen on Syyttäjälaitoksella ratkaisematta olevien asioiden määrä ollut liian suuri. Pohjois-Suomen syyttäjälueen lausuntojen perusteella näyttäytyy siltä, että A:n tilanne yksikössä on ollut erityisen hankala. Apulaisvaltakunnansyyttäjä on todennut näyttävän siltä, että käytännössä A:n on ollut itsestään riippumattomista syistä ollut mahdotonta saada aina ratkaistua käsiteltävänä olevia asioita alle vuodessa.

Syyttäjälaitoksesta annetun lain 9 §:n säännös velvoittaa lähtökohtaisesti syyttäjää huolehtimaan joutuisasti kaikista rikosvastuun toteuttamiseen liittyvistä tehtävistä. Asiassa annetut lausunnot huomioon ottaen minulla ei ole aihetta kyseenalaistaa A:n merkittävää työmäärää, jolla on ollut vaikutusta yleisesti hänellä käsiteltävien asioiden syyteharkinta-aikoihin.

Kantelua koskevien asioiden osalta olennaista on, että yleisen joutuisuusvelvollisuuden lisäksi syyttäjän tehtävien hoitamiseen liittyy myös monia erityisiä lakisääteisiä kiireellisyysperusteita, joiden nojalla tietyt tehtävät on asetettava etusijalle muihin tehtäviin nähden. Eräänä valtakunnansyyttäjän ohjeessa mainittuna kiireellisyysperusteena on syyteoikeuden vanhentuminen. Vanhentumisuhan alla oleva syyteharkinta-asia on etusijalla kiireellisyysperustetta vailla oleviin tehtäviin nähden.

Kyseisen virkavelvollisuuden noudattamiseksi syyttäjän tulisi pyrkiä tutustumaan syyteharkintaansa jaettuihin asioihin jo niiden käsittelyn alkuvaiheissa siinä määrin, että hän kykenee ohjeessa edellytetyin tavoin ottamaan syyteoikeuden vanhentumisen huomioon työtehtäviensä priorisoinnissa. Apulaisvaltakunnansyyttäjän lausunnon perusteella syyteoikeuden vanhentumisen ajankohta olisi ollut A:n havaittavissa esitutkintapöytäkirjan kansilehden tiedoista ja vanhimman teon vanhentumista koskeva määräaika syyttäjän Sakari-asianhallintajärjestelmästä.

Syyttäjän kuuluu seurata riittävän huolellisesti hänellä käsiteltävien asioiden vanhentumisaikoja. Syyttäjän oman seurannan merkitys korostuu ruuhkautuneessa työtilanteessa, jolloin syyteharkinta-ajat pitenevät ja vaara syyteoikeuden vanhentumisesta syyteharkinnan aikana lisääntyy. A:n selvityksestä ei ilmene, miten hän tavanomaisesti seuraa käsittelyssään olevien asioiden syyteoikeuden vanhentumista.

Kyse on ollut laadultaan tavanomaisesta rikosasiasta. Asiassa ei ole edes esitetty, että A ei olisi kyennyt suorittamaan syyteharkintaa ennen syyteoikeuden vanhentumista, mikäli hän olisi saadessaan asian käsiteltäväkseen, tai myöhemmässä vaiheessa, kiinnittänyt huomiota syyteoikeuden vanhentumisen ajankohtaan. Kun A sai asian käsiteltäväkseen, hänellä on ollut 9 kuukautta aikaa kiinnittää huomiota syyteoikeuden vanhentumiseen ennen vanhimman teon syyteoikeuden vanhentumista. Tätä hän ei ole kuitenkaan tehnyt.

Kun A ei kiinnittänyt huomiota syyteoikeuden vanhentumiseen, hän ei asettanut kantelua koskevaa asiaa syyteharkinnassaan etusijalle kiireellisyysperustetta vailla oleviin asioihin nähden. A oli tehnyt 7.9.2022 päätökset jättää syytteet nostamatta epäillyistä kunnianloukkauksista, koska syyteoikeus oli syyteharkinnan aikana vanhentunut. Yhdyn apulaisvaltakunnansyyttäjän näkemykseen, että A on menetellyt virheellisesti, kun hän ei ole riittävän huolellisesti seurannut asian vanhentumistilannetta.

Kyse on ollut yksittäisestä virheestä, johon on ollut omiaan vaikuttamaan ruuhkautunut työtilanne. Lähtökohtaisesti tämänkaltainen virhe on kuitenkin vakava. Rikosoikeudellisen vastuun toteutumisen kannalta on olennaista, ettei syyteoikeus syyttäjän huolimattomuuden vuoksi pääse vanhenemaan syyteharkinnan aikana. Syyteoikeuden vanhentuminen syyteharkinnan aikana on omiaan heikentämään luottamusta syyttäjätöiminnan asianmukaisuuteen ja vaarantaa merkittävästi asianosaisten oikeusturvaa. Kyseisessä asiassa oikeudenmenetyksiä ei tapahtunut, kun apulaisvaltakunnansyyttäjä otti asian uudelleen ratkaistavakseen.

Apulaisvaltakunnansyyttäjä on todennut lausunnossaan, että asiassa on ilmennyt aihetta epäillä A:n arvioineen ratkaistavanaan olleiden kunnianloukkausten tekoajat virheellisesti. Esitutkintapöytäkirjan tietojen perusteella asianomistajien kunniaa loukkaaviksi epäiltyjä lausumia sisältävät lähetykset ovat olleet nimittäin yleisön saatavilla internetissä esitutkintapöytäkirjojen laatimiseen asti, mihin asti epäiltyjen kunnianloukkausten on ollut perusteltua katsoa jatkuneen.

Tästä syystä apulaisvaltakunnansyyttäjä on ottanut Syyttäjälaitoksesta annetun lain 11 § 2 momentin nojalla 29.9.2022 omasta aloitteesta uudelleen ratkaistavakseen A:n syyttämättäjättämispäätöksillä ratkaisemat asiat. Kanteluita koskevien kahden syyttämättäjättämispäätöksen lisäksi apulaisvaltakunnansyyttäjä on ottanut tutkittavakseen A:n menettelyn hänen samassa asiassa niin ikään syyteoikeuden vanhentumisen perusteella 7.9.2022 tekemänsä päätöksen nro 22/2979. Apulaisvaltakunnansyyttäjä on 2.12.2022 tekemällään päätöksellä päättänyt nostaa syytteen rikoksesta epäiltyä vastaan kolmesta kunnianloukkauksesta sekä määrännyt Pohjois-Suomen johtavan aluesyyttäjän tai hänen määräämänsä syyttäjän ajamaan syytettä Oulun kärjäoikeudessa.

Apulaisvaltakunnansyyttäjän päätöksen seurauksena A:n menettelystä ei aiheutunut vahinkoa, sillä syyteoikeus asioissa ei ollut vanhentunut kuten A oli päätöksissään katsonut. Tämä ei kuitenkaan poista A:n virheellistä menettelyä siinä, että hänen olisi tullut huolellisemmin seurata asian vanhentumistilannetta ja asettaa käsityksensä mukaan vanhentumisuhan alla ollut asia etusijalle kiireellisyysperustetta vailla oleviin tehtäviin nähden sekä vielä syyteharkinnassa kiinnittää tarkemmin huomiota epäiltyjen kunnianloukkausten tekoaikojen päättymiseen.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Kiinnitän aluesyyttäjä A:n huomiota syyteoikeuden vanhentumisen huomioon ottamiseen syyteharkinnan joutuisuudessa ja työtehtävien priorisoinnissa sekä huolellisuuteen syyteharkinnassa.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Esittelijäneuvos

Juho Lehtimäki